

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

II. Franciscus Galliarum rex Protestantium conatus Carolo Imperatori
aperit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

videretur; quod in ijs velut imago quædam videatur sanctissimarum turbatum, quæ non multo post in Francia exorta, florentissimum regnū gravissimè affixerunt. Est enim hominis quum suo ocio tū aliorum patientia abutentis, lectorem longarum iam ante notarum narratione detinere.

DE INITIO BELLII INTER CAROLUM V. IMPERATOREM & PROTESTANTES.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

- I. *Tota Germania ad bellum separat.*
- II. *Franciscus I. Galliarum Rex Protestantium conatus Carolo Imperatori aperit.*
- III. *Sleidani mendacium & in Regem Gallie calumnia.*
- IV. *Imperator & Protestantes exercitus conscribunt.*
- V. *Protestantes Imperatori titulum Imperialem denegant.*
- VI. *Bellum etiam indicunt.*

CUM Lutero hæresis Lutherana nequaquæ fuit mortua; ut quæ iam nimis altas radices egerat, & per Principium dissidia, odia & factiones, vulgata hæreseon fulcra & sustentacula, longe lateque fuerat propagata; alijs, Protestantium factioni in dies auferenti, sese adiungentibus, ut de hostibus sese vindicarent; alijs ut in prædæ, quam ex bonis Ecclesiasticorum sperabant, societatem venirent. Nec tamen deerant, qui in tanta rerum omnium perturbatione quum veterem religionem & maiorum sacra, tum obedientiam erga Imperatorem conservare anniterentur. Multi etiam tam vindicandi se quam crescendi studio, (ut in civilibus dissensionibus fieri solet) ab una parte repulsi, ad alteram sese adiungebant; adeo ut vix quisquam esset qui non alterutri, vel Catholicorum vel Protestantium federi esset adscriptus. Validior tamè Protestantium erat factio. Melior Catholicorum, nonnulli occasione vel tēpori vellicabantur, quos à maleficio Imperatoris cohibebat præsentia; e quorum numero fuit Fridericus Palatinus Elector, qui licet Argētorato Paulum Fagium ad novam in ditione sua ordinandas Ecclesias evocasset, rem tamen distulit, & ab armis quam diu bellum duravit, abstinuit. Aliqui etiam

quamvis religionis Catholicæ observantissimi, non tamen quo par erat, ad eam defendendam zelo incumbebant: cui hominum generi Solonis leges infamiam inurēdam statuunt, ijs scilicet qui in bello civili, neutri se parti adiungunt. De Bavariæ Duce sic loquitur in historia sua magnus Alcantaræ Commendator: *Bavaria Dux quamvis esset Catholicus, ita tamen frigide, ne dicam timide agebat, ut diu in suspensio omnes teneret: ex quo Imperatoris conatus plurimum fuerunt retardati.* Econtra Protestantium numero quidam aperte Cæsarianarum partium se ferebant: ut Albertus & Joannes Brandeburgici, Mauricius & Augustus fratres Duces Saxonie, & alij, qui Augstana quidem erant Cōfessionis, sed à Smalcaldico federe alieni. Etsi vero Imperator tamquam benignissimus Princeps initio nihil intermitteret, ut eorum quos alieniores à se esse animadverterebat, animos sibi reconciliaret; interim tamen, cum prudens militiæ dux, ad bellum omnia diligenter præparabat, ut qui pacem ferre non possent, bello eos persequeretur; & ad obedientiam reduceret; non ignorans, præcipitibus morbis præcipitia adhibenda esse remedia. Sed & facile intelligebat, Germanos natura feroces, nova insuper iam Lutheri religione imbutos, sine vi domari non posse. Jam ante omnia illorum consilia & conatus exploraverat, in primis ex colloquio quod per Galliam iter faciens, cum rege habuit. Hoc loco si paullulum digrediar, & aliquid à proposito nostro non alienum, quod quæ apud neminē scriptorum, quod sciam, extet, indicem, Lectori rem me non ingrati facturum puto.

II. Jacobus Matignonus, Franciæ Marefchallus, qui Henrico III. & IV. regnantibus Aquitanie summa cum laude præfuit, mihi narravit, Annæ Memorantio Franciæ Conestabili post prælium San Laurentianum captivo, se in eadem custodia asservato, audiente, à quibusdam Protestantibus fuisse exprobratum, quod omnia quæ cum Rege secreto egerant, Imperatori prodidisset: idque Granvellanum postea non dissimulasse, & Regem ipsum ista se inscio per Conestabilem Imperatori enunciata, per Langæum Legatum suum, ad Smalcaldici federis Principes sese excusasse. Tum Co, nestabilem omnem rei seriem exposuisse, nimirum, quum forte Imperator in sermone quem cum rege habebat, magnatis cuiusdam Hispani fecisset mentionem, qui rogatus ut Carolum Borbonium hospitio suo exciperet, his verbis responderit:

Iuro á Dios, sacra Maieftad, que antes pongo el fuego en my casa: id est. Iuro per Deum ó Imperator, me potius ades meus ipsum incensurum: Regem candore huius sermonis illectum, subiecisse: Dignam hanc esse nobilissimo viro & fidelis cliente vocem: ac Principes, etiam si prodicionem ament, proditores tamen odiffe debere. Deinde ulterius prouectum, Imperatori omnia quæ de Protestantium consilij & coniuratione comperta habebat, aperuisse, prolatis in medium litteris, in quibus & de armatorum numero, & de re pecuniaria, & de promissis Regi, si federis nomen daret, factis, perscriptum erat: omnia denique ita Imperatoris oculis exposuisse, vt hoc non minimũ ad victoriam momentũ attulisse censeatur. Inde enim consilia sua moderatum, Mauricium Ioannẽ Saxonem, Brandenburgicum, & alios ad suas traduxisse partes, Palatinum in officio retinuisse, cum Daniæ etiam rege, qui federis erat socius, ne auxilia Protestantibus mitteret, egisse. Immo tum Regem Imperatori ad Ecclesiæ defensionem, omnes suas opes obtulisse; sed hunc consilia sua, quæ aliò spectabant, diligenter celasse.

III. Addebat magnus ille vir, Sleidanum contra veritatem scripsisse, à Rege ducenta aureorum millia ad Saxonem & Landgrauium missa, quibus auxilia contra Imperatorem sibi compararent. Nam esitum Rex admodum sibi fuerit infensus, vt qui Imperatoris de restituenda Insubria, iuramento etiam confirmatis promissis nimium fidens, regi quoque vt fidem haberet persuasisset, sibi tamen rem aliter se habere, certo constare. Quinimmo Henricum Brunsvicensẽ Principem Catholicum, quem Protestantes omni sua ditione expulerant, pecunia à Rege fuisse adiutum. Quod vero Petrus Strozza regis hortatu trecenta aureorum millia Protestantibus mutuo daturum se promiserit, meram fuisse ludificationem, sicut euentus ipse docuit, quum Iacobus Sturmias à Protestantibus ad numerandum & accipiendum illud argentum, pro quo Argentinenfes fideiusserrant, missus frustra fuisset. Et argentum hoc tum quidem Protestantibus negatum, verum est: fieri tamen potest, vt bonus ille Eques de honori Regis sui deesset, ducenta illa scutorum millia, quæ Rex persolui ipse curarat, mutuo dare Saxoni recusaret. Grauitè enim tum Carolo Rex succensebat, Insubriam & Neapolim, quæ antiquitus ad Gallicam spectasse coronam contendebat, reti-

nenti. Et si vero tum valde exacerbati vtriusque partis in se inuicem fuerint animi, vt non solum scripta vtrumque edica, sed etiam bellum tam diu ac tanta contentione, atrociter admodum & magna cum hominum strage & regionum mutua deuastatione gestum ab uide testatur; neuter tamen à Catholicæ religionis obseruantia dimoueri potuit: in quo singularis Dei misericordia & prouidentia est agnoscenda: vt infra quoque à nobis dicetur. Idem Conestabilis tum aliam historiam presentibus narrauit, non minus scitu dignam: quam vt pote ab hoc loco non omnino alienam, subretere, operæ precium videtur. Accidit forte vt Regi cum Stampatum Ducissa, quæ efflicum amabat, sermonem in cubiculo miscenti, Carolus Imperator superueniret. Cui Rex, facta salutatione, dixit: Vn tu seise, Domine frater, quid consilij mihi pulchra hæc femina dederit? Annuente Imperatore, suadet illa mihi, inquit, vt captivum te derineam, donec Insubriam & Neapolim mihi restitueris. Tum Imperator, Certe, inquit, Domine frater, si bene illa tibi consilio consilio eius obtemperare debes. Tum vtrumque risu oborto, sermo de alijs haberi cœpit. Hoc libertore aliquanto, sed Gallijs familiaris ioco dictum Imperatoris animo serupulum aliquem iniecitẽ usum fuit. Quum enim sequenti die in secretis Regis cubiculum, ad cibum cum eo capiendum venisset, manus loturus ingentis precij adamantem, ab Indiæ protege sibi missum, digito detractum ori inseruit, & inter lauandum ante pedes dictæ supra Ducissæ, quæ mappam tenebat, cadere permisit: quem illa humo sublatum quum Imperatori vellet reddere; Nimis bella, inquit, ista manus est: decus hoc ei nequaquam detrahendum censeo. Sit hoc monumentum amoris erga te mer. Sed vt ad Protestantes redeamus, instituti ordo postulat.

IV. Imperator postquam longo iam tempore malum Protestantium erga se animum & longe pessimos auctoritati suæ derogantium, Ecclesiæ bona passim inuolantium, Sanctam Sedem Apostolicam, & Concilium quod Tridenti congregari cœperat, contementium, federa etiam sua & conspirationes instantium, copias & pecuniam ad bellum faciendum occultè colligentium, conatus, totam denique Germaniam ad Lutheranismum propendere animaduertit; quum legibus non posset, vi agendum sibi, & Imperatoriam digni-